

40094

ՍՈՎԻԵՏ ՍԱՐՐԱՑԵԱՆ

ՄՐՄՈՒՆՋՆԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վ. Է. Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍՅԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

—
1908

40094

40094

20 Ն

Ա. Ռ.

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՀԱՅՐՆ ԻՄ ԽԱԶԻԿ Ս. ՍԱՐԲԱՏԵԱՆ

Քեզի կը ձօնեմ «Մումուկներ»ս չնչին,
Հայր իմ պատուական, ո՛հ, Հայր անհաճախ,
Որ հիմա հանգչիս զոգը Ս. Բարչին,
Թըռար ու գացիր դեռ քամ, դեռ կանաչ:

Սակայն ի՞նչ կ'ըսեմ, ո՛հ, չէ արժանի
(Քու անքիժ հոգւոյդ կը ձօնուի լոկ խունկ)
Գրուածքն այս չնչին, նըսեմ, հոլանի.
Վայել է ցանել վարդին քով չոր տունկ:

Քեզի քող հասնի արդ իմ հեծեծանք,
Քեզի համա՛ր ալ լամ օրերով արդ,
Ու քեզի համար քող մաճի իմ կեանք՝
Մինչեւ իջնեմ խորս մ'անբընակ, անմարդ:

Ի՞նչ մեծ հանճարներ, ո՛վ դու գերեզման,
Կամփոփես քու մէջ, լուռ, ջրխուր դիրքով,
Հէ՛ք հայրիկիս պէս արդեօք ո՛րչափ կան
Հայրեր ու մայրեր դիզուած քովէ քով:

Ո՛հ, զի՛ս ալ կանչէ գէթ դեռ հայր չնդած,
Որպէս զի չողբան ինձ պէս իմ ջրդամ,
Զի լսէ աշխարհն անոնց կոծ ու լաց,
Զի պահէ անոնց՝ խի՞նդ մը բըրին տակ . . . :

Մ Ո Ւ Տ Ք

ԱՄԻՆ հեղինակ , ամէն գրագէտ՝

Երբ հրատարակէ գիրք մը կամ մատեան ,
իբր ընտրած նիւթին շաւղին վրայ գէթ
կը գրէ անշուշտ մի յառաջաբան :

Ուրեմն պէտք է այս կանոնն յարգել

Ու գրիչ բռնել գրելու համար ,
Մտքով հակառակ , կամքով խստարգել ,
Ներքակ օգուտներն թրուել անհամար :

Ձեմ կրնար ընել զայս, աւա՛ղ, երբէք ,

Վասն զի գիտեմ թէ չէ արժանի ,
Սրտի յոյզերու ծրարն այս բեկրեկ ,
Լոկ հեծեծանք մ'ի սրտի պատանի :

Անոնց կը ձգեմ՝ լո՛կ գովել զնրենք

Եւ բարձրացնել իրենց գիրքերնին ,
Վարժապետներուն , (որոնց կը ներենք) ,
Զի ունին նպատակ կրթել մեր մանկանին :

Նըպատտակ չունիմ՝ բանաստեղծական
 Մեծ հովեր առնել այս հաւաքոյթով,
 Այլ պիտ' շարեմ հոս չորս հինգ ածական,
 Սրտէս փրցուած ու լեզուէս թոթով:

Սխալանքներու ամէն էջի մէջ
 Քերականական, ոճի անհամար,
 Պիտի հանգիպի ընթերցողն անվերջ՝
 Ու պիտի խորհի լուծելու համար:

Ընթերցողներն իմ անշուշտ կը ներեն
 Այս աններելի սըխալանքներուն,
 Ներո՞ւմ նաեւ այն գըրագէտներէն՝
 Որոնք պիտ' դատեն զիս՝ զլիտլ ներհուն:

Լոկ տղու սերերս, յոյզերս մոլեկան
 Ու լոկ գրգիռներս իմ անկեղծօրէն
 Կը պատկերուի հոն՝ գրչով խօսկան . . .
 Ուր յոյսի նըշոյլք տարտամ զիս կ'օրրեն:

Բայց ի՞նչ կըսպասուի մըտքէ մը թերուս
 Ասկէ աւելի, քննարէն կոտրած
 Ի՞նչ երգ կ'ըսպասուի, ի՞նչ թրթուում, ի՞նչ յոյզ .
 Զեփեւու կը փը՛չէ գոռ օդն ամպամած:

Ը Ն Թ Ե՛ Ր Յ Ո Ղ

ԸնՏի՛ր գիրքերու հատորներ տղնիւ,
 Ձեն պակսիր մեր մէջ անշուշտ ճոխ,
 փառակազմ ու Ե՛րկ կը տպուին անթիւ,
 Որոնց փառաւոր տեսքը շատ անգամ
 Կ'ըզմայլեցնեն մեզ,
 Հէք տղու մը պէս:

Նոյնպէս ամէն օր կը լը՛ւ չին մամլէն՝
 Զուրի ընթացքով անհամար պրակք,
 Որոնց ընթերցումն մեզ կը գըրգըռեն
 Ու կուտան մերին սրտերուն կրակ:
 Մենք ալ, հէ՛ք տղաք,
 Անձայն կը կարդանք:

Թթուած դէմքերով ուսուցիչներ կամ,
 Դրավաճառներ և կամ հեղինակք,
 Նոր մէթոտներով, լսոյց անյո՛յս, տարտամ
 Դրքեր կը տը պեն, գիտակ, անգիտակ .
 Որմէ ո՛չ մէկ տղայ
 Բան կը հասկընայ:

Երբեմն ալ շատ հեղ՝ բարոյախօսներ,
 Յօգուտ մարդկութեան զրբեր կը տըպեն,
 Կը կարդանք զանոնք, աւա՛ղ, չենք յարգեր,

Եւ վար կը դասենք մենք զանի վէպէն :
Մէյ մ'ալ կէս չեղած ,
Կը տեսնես պատուած :

Րարունականներ, ըստ քմահաճոյս ,
Վարդապետօրէն ճոխ քարոզներով ,
Ոսկեղօծ, կազմեալ գրոց կուտան լոյս ,
Զօրոնք կը կարդանք մենք սիրագորով ,
Բայց միշտ դէմ ու թեր
Ձենք գընահատեր :

Յուրտ ու անխընամ, շատ անգամ արգեղ
Լեզուով պարարուն գիրքեր կը տեսնենք ,
Որք փայլուն կողքով կը խաբեն շատ յեղ
Մեղ աղու մը պէս , կը կարծենք , աննեգ ,
Աւա՛ղ շարունակ ,
Մի՛ կարծէք կատակ . . .

Ու վիպասան մ'ալ շատ հեղ արժանի
Դճահատութեան , հատոր մ'աննըման
Կը հրատարակէ որ արժէք մ'ունի . . .
Կը խորհինք ձրի կերպերը գնման :
Կը քաջալերե՛նք . . .
Հեղինակը մենք :

Ղօղանջ մ'է արդ իմ ձայնըս կոչնակի ,
Որ հոգւոյս խորէն կ'ելնէ առ տակաւ ,
Սակայն անշըշուկ, անձայն պիտ' մտրի
Ու չը տարտըղնած պիտ' հատնի հարկաւ ,
Դիտե՛նք զայս սակայն ,
Հետեւե՛լնք անձայն . . . :

Մ Ո Ւ Ո Ր Ա Ն Ք

ԱՅՈՐ սրտիս մէջ բա՛ն մ'ունիմ տարրեր ,
Զգացում մը զոր դեռ չէի ճանչցած ,
Սիրտըս որ առաջ հանդարտ կը տրոփեր՝
Հիմա խանգարուած , փոխուած է . . . Աստուած . . .

Հիմա մերթ ընդ մերթ , մարմինս կը դողայ ,
Շրթունքներս կ'այրին , փղձկում մը սակաւ
Արգահատելի , հէք դէմքիս վըրայ
Կը պատկերուի հո՛ն , կ'աւելնայ տակաւ :

Հուր մը կը վառի սրտիս մէջ ահեղ ,
Ու շունչ մը կ'այրի կուրծքիս տակ անշէջ ,
Բոց մըն ալ երկար կայծակէ բաղեղ ,
Պըլլուած աչացս կ'ընէ ելեւէջ :

Ձեմ գիտեր ի՞նչ է իմ զգացածս այս ,
Որ զգալապէս զիս յեղաշրջեց
Ու նիհարցուց ալ , արբունքս դեռահաս՝
Անշուշտ ներսս կայ շիրիմի սեւ ցեց :

Չէ՛. . . , քեզ տեսնելէս ի վեր կը տանջուիմ ,
 Ուրեմբն Սէ՛ր է անիկ՝ զոր կ'զգամ ,
 Ահա՛ պատճառը հատնումներուս իմ .
 Ի՛նչ լեղի բաժակ , ի՛նչ օշինդը դառնհամ :

Կ'զգամ առ տակաւ թէ քեզի , ո՛վ կոյս
 Կը սիրեմ՝ մութուր ու սուրբ մի սիրով ,
 Բայց քենէ հեռու արդ ուղեկորոյս
 Գողցես նաւակ մ'եմ՝ ծովուն մէջ խրուով :

Ո՛հ , քեզ տեսնելու յոյսը չունի՛մ ալ . . .
 Զի հատաւ տակաւ մարմինըս տըխեղծ ,
 Զըգեցիր ժառանգ մ'ինծի լոկ՝ ողբալ . . .
 Ու հառաչելով ըլլալ բանաստեղծ :

Գուցէ այսպէսով կ'անցնի՛ ընդ արագ
 Իոպէներն անգին բանաստեղծ կեանքին ,
 Եւ արբուքիս մէջ իմ՝ ուռուցիկ լանջք
 Շուտով կը հանգչի անսշուաղ հողին :

Հ Ո Պ Ո՛Ւ Ն . . .

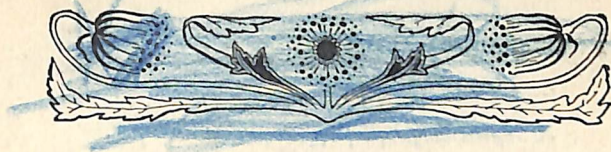
Մեռելի լուռ ու բազմամարդ մի թափօր
 Մեղմօրօր ,
 Տառանելով, ճընճընալով կ'երկարի
 Յա՛ւ կարի ,
 Սեւ դազաղ մը հանդարտէ՛ն, յամբօրէ՛ն
 Կ'օրօրեն ,
 Փողոցին մէջ սեւ-լաթ մարդիկ երգելով
 Հովէ հով :

Կըրօնաւորն կ'աղօթէ իր ծայնով խորթ
 Անդրդորդ ,
 Եւ մատուռին զանգակն հնչէ մեղմ օղին ,
 Դի՛ն , դի՛ն , դի՛ն . . . ,
 Ճերմակազգես հարս մ'են դրած ի դազաղ ,
 Կաղն ի կաղ ,
 Կը ճանին դէպ ի գերեզմանն մօտակայ . . .
 Սա հըսկայ :

Կ'ըսեն թէ ան «Վաղը պիտի ըլլար հարս»
 Ոսկեվարս ,
 Կը ցուցընեն ինձ խօսեցեալն իր լացող
 Կուլայ ցօղ ,
 Կը ճանին զայն հողին տակ , ինք մինչդեռ
 Զերդ թիծեռ ,
 Պառկած հանդարտ դազաղին մէջ քարի պէս
 Տեսքով վէս :

Դեռ մոմի պէս ճերմակ ուսերն արծաթէ
 Կը կաթէ
 Շող ու զանակ կենդանութեան, եւ անբոյր
 Ունի թոյր ,
 Եւ խօսեցեալն ու ազգականք վշահար
 Կուլան յար ,
 Մայրն ալ տունը կը հեծեծէ «աղջիկս հէք
 Ե՛ս բերէք» :

Եւ Թափօրին կը հետեւէր պուէճն ալ
 Սկսաւ լալ ,
 Ու զգածուած, ոգեւորուած, սրահոս
 Կ'երգէ հոս ,
 «Ո՛հ, կը պակսի երկրէն կոյս մը լըռելեայն
 Եւ . . . սակա՛յն
 Երկինքին մէջ հրեշտակ մը կ'աւելնայ
 Հոգեհմայ . . .» :

Ա Ն Է Մ Բ Դ

Երբ երագով մը կ'այրէի, սուրբ ու կոյս
 Գրկէդ հեռու, տրտում, տխուր ու մոլոր ,
 Մոնչող, զոռ ծովուն ալեաց սաստկալոյզ ,
 Խորհրդաւոր հարցում մ'ըրի անցեալ օր ,
 «Տեսա՞ր միթէ Զանի , զոր Ե՛ս կը պաշտեմ» ,
 Բայց ծովը լուռ, իր ալիքը սաստկութեամբ
 Առաւ զընաց մըռնչելով դառնաղէմ,
 Այլ ականջիս դեռ կը շօ՛չէ՛» ձայն մը բամբ :

Յետոյ դարձայ ծաղիկներուն, մարգերուն ,
 Զորոնք կոյսեր կը կոխկըռտեն մերձ ընդ մերձ
 Ուր հրեշտակներ լոյսերու մէջ պըսպըղուն
 Կը թռչնէին զեղ Թիմուանց հետ լուսամբերձ :

«Հոսկէ անցա՞ւ Ան, զոր Ե՛ս լոկ սիրած եմ» ,
 Ըսի վախով, զի չի խըրտչին այդ ծաղիկունք ,
 Մինչ յաւիտիկներ, մանիշակներ դէմ առ դէմ ,
 Գլուխ կախած սուղըս կուլան անաղմուկ :

« Զմեռն՝ աւա՛ղ՝ մօտ է », ըսին՝ մօռնջ ու լուռ՝
 Խօսուն տեսքով, զոր եւ մինակ կ'զգամ արդ ,
 « Մենք Թոռմեցանք, խորշոմեցանք և մեր բոյր
 Անցաւ զընաց, զեղեցկութի՛ւնն ալ մեր վարդ » :

Յետոյ իջայ վէս խղճին խորն իմ մըծին ,
 Որ քու սիրոյդ սաստկութիւնով կը տանջուէր ,
 Եւ հոն տեսայ սևեր հագած տրտմազին՝
 Քու պատկերըդ, անմեղ կոյսի՛ մը պատկեր . . . :

Ու մետաքսէ Թաշկինակովդ քու աղուոր ,
 Յորդող աղի արցունքներըս սրբեցի ,
 Բայց գիտեմ թէ քու անէծքներդ բիւրաւոր
 Պիտի շանթեն, պիտ' քարացնեն օր մ'ինծի . . . :

ԱՆՅՈՐԴԷ

Ո՛րքան վեհ եւ մերին սերը՝ երբ իրար
 Քանի մը օր վայելեցինք, վառեցանք .
 Շամամներդ որքան աղուոր կ'երեւար
 Ու կ'ունենար ձեռքերուս մէջ մերք սանջանք :

Ապրիլն արդէն վայելել է կոյս մ'աղուոր ,
 Քեզի պէս վե՛հ, քեզի պէս սուրբ, զեղադեմ,
 Որ կը հալի սերի մը մէջ մեղաւոր ,
 Ինչպէս սոխակն ալ կը հասնի վարդին դեմ :

Ինչո՞ւ հիմա ինծի տեսնել չես ուզեր ,
 Դո՛ւն որ՝ « հոգի՛ս » կ'ըսէիր ինձ մերք ընդ մերք
 Որքան շուտով խամրեցաւ բու վարդէ սեր ,
 Որքան կանուխ փերբեցաւ քերք առ քերք :

Յաւեսանական ցաւը կուլամ հէ՛ք հոգւոյս ,
 Մեռելական լրութիւնով մ'անպատու
 Քայլալուեցաւ արբունա՛ համակ լիայոյս՝
 Հիմա այսպէս՝ բենէ հերոս ու տեսնում :

Բոցին շուրջը ինչպէ՛ս վառի մի քիթն ,
 Ինչպէ՛ս քոչքի ոսկի եզնակն վարդին Բով ,
 Ինչպէ՛ս զեփիւոն անհառին մէջ շնչէ դեռ ,
 Հոգիս ալ քեզ կը փնտրուէ ճենշանով :

Բայց ես անցա՛յ անցորդի պէս անաղիւսկ՝
 Հեռանալներու համբաներէն անխրոով
 Զեփիւո՛ւի մը պէս սահեցայ խուսափուկ .
 Կ'անցնի՛ անցորդն ալ , ո՛հ , սրտի՛ն դընելով :

ՉՄԱՅԼԱՆՔ

Ի՞ր սրնդուէ մարմինը կոյս
 Կայծն է երկնից , բոցն է կեանքի ,
 Ու պահուէրս ա՛մսի ճակ կոյս ,
 Համակ սիրով կը բորբոքի :

Շըղարշ մը սոսկ մըշուշի պէս ,
 Զիւնէ լանջքէն վար կը թափի ,
 Ու մազերը հոծ , ոսկեգէս
 Կը շողշողան իբրեւ արփի :

Համբուրելու հուրէ ճենչէն
 Շրթունքները կը բորբոքին ,
 Ալիքները կը դողդոջեն
 Կուրծքին վըրայ իր մոլեգլին :

Պեղեցկութեամբ մը հոլանի ,
 Ու նորաբոյս ծաղկի նըման ,
 Զեղուն կուրծքը կը ճառանի ,
 Կ'երեւոյճայ զերդ խընկաման :

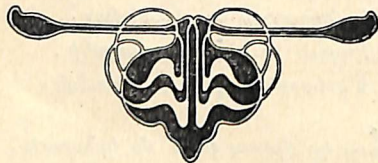
Հոն կը մըխայ բուռ մը կընտրուկ ,
 Անոյշ բոյրի հրայրքներով ,
 Ուր վառ կիրքերս յարաշաղուկ
 Կը կարմըրին հոգեխըռով . . . :

Լ ՈՒՄՆԻՆ տըմոյն ցոլբերն կ'իյնան ծովուն մէջ
Բեկբեկելով ալեաց վըրայ ծըփծըփուն ,
Ու բոյրը զիրգ հեռուէն կուգայ մեզ անվերջ
Հեշտ զեփիւռին զովումիւնովն պարարուն :

Ծ ՈՎԸ խաղաղ ծըփանքներով կը խայտայ ,
Սըրտիս պէս վեհ , հոգերուս պէս ոգեվառ ,
Ու փոծորիկ մը կ'ըստառնայ անխընայ ,
Մըտքիս պէս խոնջ , խո'րումներուս պէս յամառ :

Կ Ը բեկբեկի ու կը տըքնի հեռուէն ան ,
Տըմոյն , ազօտ նշոյլները ցանելով ,
Մինչ իմ յոյզերս , զրգիւններս ընդունայն
Զիս կը վառեն , ու կը լեցուիմ խըռովքով :

Ե Լ կը յուզուիմ , յիշելով մեր զգուանքն հին ,
Ալեաց նըման խայտ մը կ'եռայ սրտիս մէջ ,
Մինչ կը մարին յետին ցոլբերն լուսինին ,
Ես դեռ կ'այրի'մ հին հրդեհով մը անշէջ :

Ս ԵՒՈՒԿ , գոգսիկ , ոսկեքսուն մի սիկառ
Շրքներուս վրայ կը հալի ,
Անոր ծուխը՝ ծուէն ծուէն մեհալառ ,
Կը վըրփըրայ զերդ ալի :

Ե Բ Ե կը խայտայ ցնծութեան մէջ իմ հոգին ,
Կը ծըխեմ ես միշտ սիկառ ,
Շրքումներուս մէջ բռնած զայն կարոգին ,
Պիտի քաշեմ , միշտ , իսպառ :

Ե Լ Ե Բ Ե դարձեալ սրտօրիւնով իմ հոգին ,
Խըռովայոյլ հանէ կոծ ,
Նորէն կ'առնեմ սիկառս իմ Երբունքին
Փարատելու սրտիս բոց :

Վ ամաց կամաց կ'ըսկըսի ան հասնիլ ալ ,
Թոքերուս մէջ կը Երջի :
Անոր ծուխը՝ ու գգիսած կ'ուզեմ լալ ,
Եւ կ'ըլլամ ծով մ'անուրջի . . . :

Ա րդէն հոգին , ո՛հ , մըռայլ ծուխ մըն է յար ,
Ու մարմինն ալ մի բուրվառ ,
Ուր դուած է խեղճուկ սիրք դալկահար ,
Իբրեւ մի խունկ սիրավառ . . . :

Օղին մէջ ո՞ւր կը ծաւալիս աս ու անդ ,
 Տասանումով , երբով յոյլ ,
 Գերեզմանիդ մէջ անհետի՞լ մոլեռանդ . . .
 Գոգն եթերի՞ն մեռնիլ թոյլ . . . :

Բայց դո՛ւ , ամպիկն իմ սիլառին հեպներմակ ,
 Գնա՛ հեռո՛ւն , Անուր ի՛ն՝վ ,
 Պասմէ՛ , ի՛նչ որ կը տեսնես հոս , կուրծքիս քակ ,
 Վի՛՛ս , ցա՛ւ , մերժո՛ւմ ու խրո՛ն՝վ . . . :

Ը Ղ Ձ Ա Ն Ք Ս .

ԳիՏԵ՛Ս որքան կը փափաքիմ, ո՛վ հուրի ,
 Գիշերուան մութ պահ մը շունչըդ լուկ ծըծել ,
 Ու գիրգ մարմնոյդ անոյշ բոյրովն հոլանի՛
 Զգլիւիլ քու մաղբուրդ մէջ սսկեթել :

Զգացումի նեկտարն անո՛յշ հըրեղէն՝
 Ըմպել հոգւով , ու քեզ հըպիլ մեղմօրօր ,
 Ո՛հ , գալարիլ ու գրգռուիլ կըրակէն՝
 Զոր պիտ՝ զգամ կուրծքիդ վըրայ մեղրածոր :

Եւ թափանցուիլ քըրտինքովդ աղջկան ,
 Սատափի պէս յստակ , վըճիտ ու մաքուր ,
 Պահ մը թաղուիլ երազի մէջ խօլական ,
 Դլուխս ուսիդ դրած՝ զգալ կերք , սարսուռ :

Ո՛հ , բոցոտի՛ւ , կրակ կտրիլ գրգռուով ,
 Զղային վե՛հ սարսուռ զգալ , ու անկեան ,
 Սուրբ ծոցիդ մէջ մոլեգնութեամբ անխըռով ,
 Պըրկուիլ ու արձանանալ լուսեկայն :

Եւ կը ցանկամ , հիւանդ սըրտիս ապիկար ,
 Սփոփումտալ ու քեզի հետ ապրիլ դեռ ,
 Բազուկներուս մէջը սեղմել քեզ աըկար ,
 Թըրթըռալով վարդիդ շուրջը զերդ թիթեռ :

Կ Ո Յ Ս Ի Ն Մ Ա Շ Ը

Սէրը հոգեկան, խայսացող, անեղջ
 Ձոր ես զգացի պահ մը քեզ հանդէպ,
 Հիմա մահաբոյր անկողինիս մէջ
 Ձիս կը հալեցնէ, կը հիւծէ ըստեպ . . . :

Հիւժախտ է ըսին բժիշկներն անգուր,
 Սիրսիս դընելով ձեռքերնին սառած,
 Ամէն ջանք, խընամք, եղան անօգուտ,
 Յոյսըս դըրած եմ միմիայն առ Աստուած :

Աստուածն ալ վեհ է կը խըղճայ արդէն
 Կոյս ու անաւառ աղջրկանց վըրայ,
 Ու վըրէժ կ'առնէ երիսասարդէն,
 Որ զանի տանջեց, խաբեց անխընայ :

Եւ ես կը դառնամ անկողինիս մէջ,
 Սյս խոկումներով յուզուած, նըրդած,
 Ու մաշած կուրծքս կ'առնէ ելեւէջ,
 Կը գոցուին աչքերս մընած, ամպամած :

Իմ մահըս մօ՛ճ է, ո՛հ, ես գայս կ'զգամ,
 Բայց ես չեմ ցաւիւր իմ կեանքիս համար,
 Ձի կոյսերն անբիծ, սիրոյ շաւ անգամ
 Նահատակ կ'ըլլան խեղճներն անհամար :

Մահուան արցունքով սակայն քեզն էս
 Բան մը պիտ' խնդրեմ, զոր պիտ' չը մերժես,
 Վաղուան մեռելի դագաղիս փոխ վեհ
 Դո՛ւն ալ գրեցուէ :

Թ Ա Փ Ա Ռ Ա Ն Ք

ԱՅՍՈՐ քեզնէ զասուած եմ ես
 Եւ միայնակ կը տառապիմ,
 Դժբաղղ մըն եմ, ո՛հ, սիրակէզ,
 Կը տոչորուիմ վիշտերովս իմ :

Կը բարձրանայ գիշեր ցեւեկ
 Դէպի երկինք ողբերբս բամբ,
 Եւ արցունքս ալ ուրեք ուրեք
 Կը հոսի, ո՛հ, առատութեամբ :

Ա՛հ, կորուսի հիմա աչքէս՝
 Արեւի պէս փայլող կոյսն այն,
 Ասոր համար, ո՛հ, սիրակէզ
 Կը թափառիմ, խեղճ, լըռելեայն :

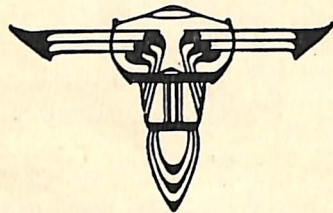
Ո՛վ իմ ընկեր, ազնի՛ւ ընկեր,
 Շուտով զաւարթող ինձ մօ՛ճ բեր,
 Անոյց զինի լեցո՛ւր խըմենք,
 Անփութօրէն զինովմանք մենք :

Սակայն երբոր քեզ կ'երազեմ,
 Եւ նրկարն ալ դէմքիդ լուսնակ
 Կուգայ աչքիս դէմը նըսեմ
 Կուլամ այսպէս հանգարտունակ :

Եւ առ տակաւ ես կը հասնիմ,
 Լըռութիւնով պատանեկան,
 Ու օրէ օր բերկրանքս ալ իմ,
 Ո՛հ, կը փոխուի սեւ Տխրութեան:

Երիտասարդ հոգիս այսպէս
 Տառապանքներ ունի, աւա՛ղ,
 Օրքս օրէ պիտի՛ նիւծիմ ես,
 Պիտի՛ տանիմ զիս դանդա՛ղ դանդաղ...:

Ուրեմն դու, ո՛վ իմ ընկեր
 Շուտով բաժակըդ ինձ մօ՛ս բեր,
 Անոյ՛ց գինի լեցո՛ւր խրմենք,
 Անփութօրէն գինովնանք մենք:

ՊԱՏՐԱՆՔԸ

ԲՐԼՈՒՐՆԵՐԸ Համանդադով մը բարակ՝
 Շըզարչըսած կ'օրօրուին,
 Ու ամպերը ծուէններով թըխորակ՝
 Կ'իյնան գիրկը մեղմ հովին:

Զեփեւուի մը հեղիկ շունչը մեղրայի,
 Կը զըգուէ մարգն երկնաթոյր,
 Լուռ նըստած եմ առուակին քով մեղմայի,
 Ան խոկումով մը անդդր:

Գըլգըլացող առուակին մէջ իրը հայլի,
 Սուտակներու պէս յստակ
 Արեգակին բեկրեկ ցուքը կը փայլի,
 Փըրփուրներով ըսպիտակ:

♦ ♦ ♦ Քովէս անձայն, ծառերուն մէջ ուահկորդայ՝
 Գողարիկ կառք մը կուգայ ժուռ,
 Որուն բարձին վըրայ բաղմած մի վէս կոյս
 Չեմ գիտեր թէ կ'երթայ ո՞ւր...:

Ակնարկները անոր ծաւի, բոցեղէն,
 Ո՛հ, դէպի ինձ կը թըռչին,
 Կը հըրդեհեն կիրքերս, հոգիս կը նեղեն,
 Կը խոնարհիմ իր առջին:

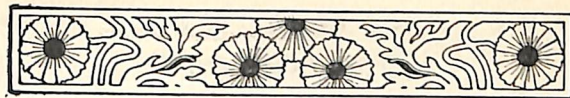
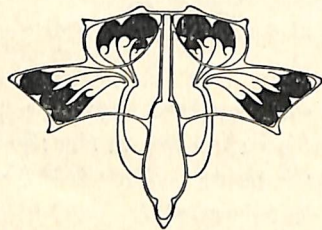
Ժանեակներու մէջ պըլլուած այս հուրին,
 Կալելվըկէր ինքնիրեն,

Որուն կուրծքին ալիքները մերթ կ'ուռնին
Ու մերթ խաղաղ կը ներհեն :

Զոյգ մը վարդեր այտերուն վրայ շիկագոյն ,
Կը թըրթըռան վեր ի վար ,
Ու մաղերուն կոյտը ծովի մը հանգոյն ,
Ուսին վըրայ կը ծըփար :

Ձանձրացած ալ շրջագայիլ կառքովն իր ,
Լուռ արամուծեամբ կ'իջներ վար ,
Ինչ մ'ալ ոտքով պալտելու խնանիր
Կը թափեր ճիգ , կը հեւար :

Առուակին քով նարդէսներով զարդարուած
Կար հեշտարդյր մի թաղար .
Կոյսը գէպի հոն կը քալէր , ինչ հարուած ,
Տեսոյ որ ան կը կազար . . . :

Զ Ձ Ո Ւ Ա Ն Ք

Ա՛լ գգուեցայ միօրինակ սիրելէն ,
Կ'ուզեմ արբեր կերպով մ'ըզեզ վայելել ,
Ա՛լ կը գանիմ օրունգներէդ հրեղէն ,
Վարդ այտերդ , հոծ մազերէդ ոսկեթել :

Ո՛հ , նազանքդ ա՛լ զիս բնաւ չ'հմայեր ,
Ու պըջրանքդ , ալէվրկումդ առօրեայ ,
Առաջուան պէս չեն դիւքեր զիս անվներ ,
Սիւրին քննոյ՞ հրպանցիմ պէս անցա՛ւ նա :

Քեզ չեմ սիրեր առաջուան պէս մոլեգին .
Հիմ սէրեր ձիւներու պէս կը լուծուին ,
Եւ հանոյ՜ի վայելիներէն քանկազին՝
Անուշագոյն քղանմ մը կայ օսկաւին . . . :

Վեն ու վրսեմ խորհուրդ մը կայ սիրոյս մէջ ,
Անհունին պէս շանքահարող , սեւադէմ ,
Անոր նըման Դժնէ , Անգուր ու Անվե՛րջ ,
Ան՝ քեզ մաշելն է լըռելեայն աչիս դէմ . . . :

ՄԲՄՈՒՆՁՆԵՐ

ԵՐԲՈՐ կանչե գերեզմանէն զիս Աստուած ,
Եւ երբ խոնջած դէպի հանգիստ ես երթամ՝
Իմ ցաւերուն կոսսանքներէն ազատուած
Մահուան ֆունով նընջեմ ի հող անխընամ ,
Ա՛յի մը սեւ հող զիս կը ծածկէ միանգամ :

Մարմարիոնէ , կրակիք գունազեղ
Շիրիմի մը ծանրութեան ցակ անխընով ,
Ոսկերոսիս չի՛ հանդարտիր , ո՛հ հոնսեղ ,
Արդէն չի ե սիրտըս խորունկ խոցերով ,
Բայց ա՛յի մը հող զիս կը ծածկէ ապահով :

Այո, ո՛հ , անուշ ֆունը յետին , յաւիտեան ,
Քա՛ղցր ե , խաղաղ ու անխընով , փառաւո՛ր ,
Դառըն վիշտը կը հեծեծէ հոն անկեան ,
Ո՛հ , հոն յո՛ւն ե ու մո՛ւր , հանգիստ մօտաւոր
Ուր ա՛յի մը հող զիս կը ծածկէ իրա՛ւ որ :

Ա՛յի մը սեւ հող գուցէ նետէ իմ վըրայ ,
Մահուընէս վերջ իմ սիրելին քաւի դեմքով ,
Ան , զոր ե՛ս չոկ սիրած էի զերդ ջըղայ ,
Ա՛ն . . . , որ անշուշտ օր մը պիտ՛ գայ իմին ֆով ,
Ա՛յի մը սեւ հո՛ղ պիտի նետէ իմ վըրայ . . . :

Զարգեթ
Վ Ա Շ Է Ի Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ի Ն (*)

Վարդ մըն էիր ու ապրեցար վարդի պէս
Դարձան առօու մը միայն ,
Սլացաւ վեր ֆու հէ՛ք , անմեղ հոգիդ վէս
Հըրեհօսակի մը նըման :

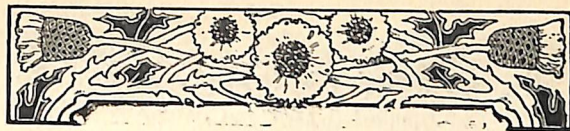
Անցար զացիր մահուան հովին անձնատուր՝
Զարգեթ Զրգեցիր մեզ անմահուկ .
Զարգեթ Ըսէ՛ք , Վահէ՛ն , սիրո՛ւն Վահէ՛ն փնտռենք ո՛ւր ,
— Սեւ հողին ցա՛կ անփափուկ :

Կարօն ունինք արդ ֆու բոյրիդ մանկական ,
Մեր քաւմ կոկոնն էիր դուն ,
Կը շիկնէիր երբ մեր համբոյրն ընէր ման ,
Այսերուդ վրայ բըրբըռուն :

(*) Զարգեթի բարեկամիս՝ Արմենակ Լ.Յ. Տէր-Յակոբեանի սանին , փոք-
րիկն Վառէի մահուան առիթով գրուած :

Ո՛հ, չեմ սիրեր տեսնել ես բոյնն անձազուկ,
 Զի չեղեր մայրն բռնունի,
 Աստուած երբե՛ք չի ձրդէ տունն անմանուկ,
 Ո՛հ, մօր սիրօր չարիւնի՛ :

Ննջե՛՛ հանգիստ, լուսնակին տակ անխըռով,
 Ննջե՛՛ մինչեւ դու գարուն,
 Մինչեւ բացուի վարդի կոկոնն առտուն զով,
 Ննջե՛՛ մինչեւ բուսնելուն . . . :

ՕՏԱՐՈՒՀԻՆ

ԳԻՆՈՎՈՒԹԵԱՆ պահն է հիմա, խռոված
 Հոյիս ամբողջ կը դողայ,
 Ակնարկներով կը պատեմ կոյս մ'իբր Աստուած,
 Յուզումներով դու զրդայ :

Զգացումի սեւ բաժակէն կը խըմեմ
 Սիրոյ անոյշ մի նեղատար,
 Մըսամուր, արբիւռ ու յոյժ դալկադէմ
 Կը դիտեմ զինք անդադար :

Դեմքը ծածկած մի շրդաբեւ մետաքով՝
 Վերդոված՝ լուռ նայէր վար,
 Ու մեղանոյշ սիւք մը, հով մը մեղմիկ, զով,
 Այսերուն վրա՛յ կը հեւար :

Իբ մազերը, ո՛հ, կը պահէր իմ աչքէն,
 — Մազեր անուրտ ոսկեթել — .
 Հրե՛տակի մը կը նմանէր, բրած ֆէն
 Աղջրկան պէս անընճել . . . :

Բոց աչերը դէպի ինձի նայեցան ,
 Վրդովանէն շիկնեցաւ ,
 Ու խոկում մը միտքս ըրաւ ցիր ու ցան ,
 Հոգիս եղաւ կոյս մը ցաւ . . . :

Անդուսէ սեւ օշազգեստ մը կը գրկէր
 Իր մարմինը դողահար ,
 Մինչ ես գամուած , իբրեւ փառէ մի պակեր
 Հոն մընացի շանքահար :

. . . Օտարունիկն հետքդհետէ անցարքեր ,
 Իր ջակուտի մօրք հետ
 Կը հեռանա՛ր , մինչ իմ սիրքս կը տրոփէր ,
 Կ'ալեկոծէր վէտ ի վէտ :

Սերը՝ պիտի մեռնի՛ր սրտիս մէջ՝ աւա՛ղ ,
 Պիտի քաղուի հոնքեղ նա ,
 Այլ հոգւոյս մէջ գերեզմանի պէս խաղաղ
 Յիշատակ մը պիտի՝ մընայ . . . :

Հ Ի Ռ Մ Ո Ւ Մ

Ես դեռ կ'երգեմ զգացումներս իմ բոլոր ,
 Յաւըս , վիշտըս ու յուզումներս անյատակ ,
 Եւ ջիղերուս զրգիւնները մշտագոռ ,
 Որոնք յաւէտ կը թըրթըռան կուրծքիս տակ :

Ար նըռազեմ ինքուովքները դառնագին՝
 Հիւանդ սրտիս տարտամ տրոփն յուսահատ ,
 Վայրկեանները յոյզի , վշտի իմ կեանքին ,
 Կ'ողբերգեմ ես դալկացումէս անվըհատ . . . :

Քրդիւնները կեանքի անոյշ պատհանքին ,
 Յուզումներու , տենչանքներու քիւրաւոր ,
 Խռովքները կը ծովանան վշտազին՝
 Հիւծախտաւոր կուրծքիս տակը վիրաւոր :

Եւ . . . դեռ կ'երգեմ , անհո՛գ , անվո՛յժ հասնումէս՝
 Հոգւոյս կըրած տագնապները բոցեղէն ,
 Հեղեղանման վրդովները հրակէզ
 Ես կ'երգեմ՝ դեռ Անզգային՝ յամբօրէն . . .

Լոկ սեւ վայր մը կայ անծանօթ մեզ համար
Լըբուած եզրը կեանքի անոյժ օրերուն,
Գերեզմանն է ան խորհերով անհամար,
Ուր պիտի երթանք սոսկ դագաղով մ'երեւուն:

... Երկինք թափաւ իւր սաւանը կը լըուայ,
Հէֆն է սառած ֆարին վրայ կը թրփայ,
Մինչ հարուստին շրթնը կառքը ձիւնին վրայ՝
Խուլ աղմուկով կ'անցնի կ'երթայ անխընայ:

Փառքի համակ պատրանքն անոնք կը վայելն,
Շուայութեամբ ու գեղիս կեանքով մը չնչին,
Մինչդեռ անդին հէֆն ու խեղճը եկաւէն
Յեթին շուրջը կուտայ ծոցը Ս. Բարչին:

Մինչ ես ֆառուիլ կ'ուզեմ կեանքի վայելէն,
Խորհի մը մէջ հանգըստանալ իւրովին,
Ու հոն խոկալ իմ նըսեիւր բոցեղէն,
Հսն, մուրին մէջ, ուր մեր ձայնեքն պիտի մարին:

Լըբուած եզրը կեանքի անոյժ օրերուն,
Մըրին վայր մը կայ անծանօթ մեզ համար,
Ուր պիտի երթանք սեւ կառքով մը երեւուն,
Գերեզմանն է ան խորհերով անհամար:

ՀԻՄՆԵՐԻ ՆԵՐՇԵՂՈՒՄՆԵՐ

Իմ մեկնելու ժամերս ահա կը մօտին,
Անիռնաօրէն կ'զգամ սարսուռը մահուան,
Եւ հոգեկան խռովքները դառնագին,
Որք կուրծքիս տակ կը կուտակուին, կը հեւան:

Արբուշի խօս իղճերը հո՛ն մարեցան,
Հո՛ն, սրտո՛ւս մէջ, անձկութեան լուռ բեռին տակ,
Ուր կը հատնի կեանքը լըռին ու անձայն,
Ուր կը խայտայ վիշտը՝ իրիւ մի վըտակ:

Վոհակացած ցաւեր, խոցեր անհամար,
Հոն կը ժըփան, մըրքիպայդ ալեաց պէս,
Մինչ գրկանքի քաղցումիւններ դառնաբար,
Զայն կը կծկեն ու կը պրկեն հոգեկէզ:

Ո՛հ, կը տեսնեմ թէ ալ մայրըս յուսահատ,
Ցեւորն է իրեր կ'ընէ բովը անկողնիս,
Կը փայփայէ որդին, դէմքով մը վըհատ,
Կը համբուրէ՝ ու կը մըլեզնի՝ կողորայ գիս:

... Եւ ակամայ... ես մօտ օրէն կ'երթամ կոր...
Իմ սիրելիքս շուտ կը մոռնան զիս՝ մինչդեռ
Վայր մանձանթ ես կը մեկնիմ զխիկոր,
Բայց զիտցի՛ր որ՝ սիրտըս քեզ հետ կ'ապրի՛ դեռ...

Տ Գ Ե Ղ Ը

Էյ... խաղալիքդ ըրիր զիս քու հեշտանքիդ
 Ու կիրքերուդ առարկան,
 Գերիդ եղայ արբունքիս մէջ, դեռափծիծ
 Այտես շրժանցդ մէջն ինկան:

Այլ հիմա՛ ո՛հ... ալ կը պժգաս ինէ՛ դուն,
 Լուռ լրբութեամբ կը թռչիս
 Գրկիս մէջէն, քու սիրովդ ողողուն,
 Ա՛լ կը փախչիս պաշտելիս:

Անկեղծ ու բուռն սէրս արդեօք քեզ չէ՞ր բաւեր,
 Խնջ կ'ուզէիր աւելի,
 Որ խոցեցիր սիրքս արդէն կարեւր,
 Սիրքս սիրոյ հայելի:

Ո՛հ... Աստուծ՝ ի.հ. զայրոյթներդ ինձ կը կաթին,
 ... Այլ ո՛չ... Անոնք անգուժ են...
 Գեղեցիկին, Անողորքին, Անգուժին՝
 Խա՛ղն է Տգեղն ալ արդէն...:

Զ Գ Ա Յ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր Ս

ԿԵԱՆՔԻ ունայն սէրերը՝ զիս սերագեղ
 Գինովցուցին ու խաբեցին դառնօրէն,
 Արբունքիս մէջ մոլեգնօս ու ծայրահեղ,
 Երբ կիրքերս գրգռուեցան բոցեղէն:

Այդ սէրերէն ես գանեցայ, զղուեցայ,
 Ու դողացող մահուանս պէս մօտաւոր,
 Զանոնք կ'ասե՛մ, ու կը գանի՛մ ալ հիմա,
 Կնոջ բոցէ գրգիռներէն ահաւոր:

Զգացումներ, քրքումներ հոգեկան,
 Ա՛լ կը մարին կուրծքիս սակը անվրդով,
 Ու ես սիրոյ հրայները մոգական
 Ա՛լ չեմ գգար, ցնորած ու հոգեթով:

Լոկ վեհ բա՛ն մը... կ'զգամ սակաւ կուրծքիս սակ,
 Կը բաբախէ սիրքս ու լանջիս ալ կ'ուռի,
 Վըսե՛մ, անմե՛ղ, անհուն սէր մը՝ անայասակ...
 Զօր կը Տածեմ մօրս հանդէպ ես կարի:

Կը ծանրանայ տքնապահը գիշերուան ,
Տարուան մը պէս երկար , ա՛ ծայր ու անհուն ,
Ովկէանին պէս անյատակ , անսահման ,
Որ կ'անհետի խաւարին մէջն ամպերուն :

Ո՛հ , հոգւոյս մէջ խղճի մը պէս կը թնդայ
Բան մ'անծանօթ , զգացում մը խօլական ,
Որ աբբունքի երազներով հեղասահ
Կը կուտակուի ցաւերուս հետ մոլեկան :

Եւ կը դառնամ կողերուս վրայ քնահատ
Անուրջներու ցնորքներով անյատակ ,
Հիւանդ սրտի ըղձանքներով , անվրհատ ,
Ու խղճահատ , դեռ տըքնութեան բեռին տակ :

♦ ♦ ♦ Ու կ'արթընայ մէջ վարդ տոբլա առաքուան
Յակինթի պէս բիւրեղացած՝ պըսպղըռն ,
Մինչդեռ կուրծքիս ելեւէջներն կը հեւան
Երազանքի խաբկանքներով ողորուն :

Երազներու մէջ միտք քափուն ,
Պատահմաններու անըջանփով
Կ'անցընեմ ես ժամերս անփուն ,
Գեղեցիկը երազելով :

Կը մեղանչէ՛ , գիտե՛մ , հոգին
Դու կիրքերու գրգիւններով ,
Կը կուտակուի ձուլուած մեղիին
Հառաչանքն ալ մեր սրտին փով :

Ես կը սիրե՛մ երազել , — եւ . . .
Անհոգ , անփոյս մեղանչանքէս , —
Հուրին մագով ազաւառսեւ ,
Ու գրգըռուիլ կարօտակէդ :

Իմ ըղձանքներս կարօտագին ,
Յորդ յոյգերս , անգուսպ , մալի ,
Յուզումներս բուռն՝ կը մարին
Շիրերովը լոկ ափօլի :

Եւ անգգայ , կը մոռնամ զայն ,
Կը դողդոջեմ , լուռ ու անձայն ,
Դիմովութեամբ յար դալկահար՝
Անոր երբէ՛ք հե՛մ մօտենար . . . :

ԱԶԳԵՐԸ

Ուժեղ կամքով, վրեժ, խրոխտ բնութեամբ
 Երբեմն հոգիս կը խայտար,
 Հպարտ էի պատանութեանս մէջ անամպ
 Ու միշտ հանդարտ, անմոլար:

Բայց, ո՛հ, հիմա աչերուս մէջ արցունքներ,
 Զինք ցօղին պէս առաւան,
 Լոյծ պլտերէս կը կաթկըթին անվեհեր
 Վեշտիս շիթերն վար կ'իյնան:

Սև սաթեղէն մոզերուս . . . տակ գանկըս մինչ՝
 Կը փոթորկի, կը խռովի,
 Հէք աչերէս հիմա թըռած է ալ նինջ,
 Զոր տերեւ մ'եմ մեղմ հովի:

♦ ♦ ♦ Սչեր էին գոռ արծիւին մըթաստեւ
 Կոյսին աչերն սեւալուծ,
 Հալեցին զիս, յուզուած ծովուն պէս սեպսեւ
 Անոր աչերն հրալոյծ:

ՊԺԳԱՆՔ

Ս. կը բաւէ՝ որքան խիղճըս փնտրեցիր,
 Ուրուանկարդ Թո՛ղ հեռանայ իմ աչքէն,
 Սեւ աչքն'րդ ալ արծիւին պէս բարձրաթիւ
 Ուր հոգւոյս մէջ ճառապանքներ կը ծրգեն:

Տուայսանքըս, վրս՛մ, անգո՛ւծ, հոգեկան,
 Քու ծայրայեղ զայրոյթովդ, ո՛վ աղջիկ,
 Կը բարդուի, ակնարկներդ ալ մոզական
 Սեւ մը սրտիս մէջ կը ծրգեն զերդ ջըղջիկ:

Եւ կ'զգամ Թէ ես կը հիւժիմ առ սակաւ
 Իրիկուան լո՛ւռ վերջալոյսին պէս շինոտ,
 Անոր պէս բա՛րկ, անոր պէս վե՛հ, սրագրաւ,
 Ու կը մարի՛ . . . հորիզոնին մահուան մօտ . . .

Ես մահուան վե՛հ սարսուռները սոսկ կ'զգամ,
 Բայց դո՛ւն խայթող իժի մը պէս թունաւոր
 Աչքերովդ հոգիս կ'այրես շատ անգամ . . .
 Ես քեզ կ'ասե՛մ . . . մահուանըս պէս մօտաւոր:

Պահ մը անո՛յշ . . . հրայքներով քոցեղեն՝
Ու հեշտանքի գինովութեամբն զգիսած,
Դիրկընդիսառն, պիտի սիրած էիմք յուշօրեն,
Զիրար գաղտնի սիրով համակ ամօրիսած :

Բայց հրապոյրի ռոպիները շո՛ւտ քըռան,
Սերը՝ աւա՛ղ, քոյրի մը պէս ցընդեցաւ,
Եւ սառեցաւ սիրտըս՝ ձիւնի պէս ձմեռան,
Արդ կ'զգամ յե գիմքը կ'ասեմ առ Տակաւ :

Զիս սիրելուն համար անշուշտ կարողիմ
Ու խանդակաք, վեհ սիրով մը աղջըկան,
Մոռցած էի գիմքը՝ անփոյթ ու լռիւն,
Խըռովներու ենքարկած զայն հոգեկան :

Ակնարկով մը ինծի ներեց լռեղեայն՝
Երբ օր մ'իրար հանդիպեցանք վշտահար,
Ո՛հ, ներե՛ց ինձ , ակնարկովն իր դիւրական ,
Բայց կուրծքիս Տակ ինծի Տանջող խի՛ղճ մը կար :

ՔԸՆԲՈՅՇ այտերդ մեծաքա բարձիդ մէջ քաղած ,
Վերմակիդ Տակ սընդուսէ
Կը մրափես՝ յուշիկ յուշիկ , սիրաճարձ ,
Քունըդ երազ կը հիւսէ :

Քովիդ կանքեղն հոգի՛ս է որ կը պլպլայ ,
Ուրկէ կայծեր մեղմ , աղօս ,
Կը կայ՝կըլքան գիրգ ու կնոյշ մարքիդ վրայ
Աչքերուս տեղ նուաղօս :

Շըրքունքներդ յոյլ մեղկութեան մէջ տարտամ ,
Կը կարմրեմք մերք լնդ մերք ,
Ես հեռուէն կը դողդոջեմ , կը դողամ . . .
Իբրեւ զարման վարդի քերք :

Մազերդ սփռած բարձիկ վրայ ձիւնեղէն ,
Ո՛հ, կը վառիս բոցի պէս ,
Եւ ակնարկըդ Վեհ Կոյսին պէս հրեղէն՝
Իմ աչքէն կը պանծես :

Կէս մը բացուած վերմակիդ Տակ կը տեսնեմ
Թէ հեշտանքի , ջրոխիի
Առարկաներն յոյլ մեղկութեան մէջ , վրսեմ ,
Զիւն-կուրծքէդ վար կը քափի . . . :

Մուսրիկնէ նուրբ ճապիկրդ կիսաբաց,
Զոյգ մը ուսերդ մոմեղէն...
Հուրի՛, ձիւնի՛, գոլորօթի լոկ կիսուած,
Կէս մը հազիւ կ'ըսօղեն:

Գիրդ քեւերդ մինչեւ ուսերդ հոլանի...
Լանջիդ վրայ բէլ ու մէլ,
Ո՛հ, ձրգած ես, ես ալ՝ — գին՛վ պատանի, —
Կ'ուզեմ համբոյր մը փամել...:

Բայց, կը դողա՛մ գրգռուելէ, կը վախճա՛մ,
Ու կը զսպեմ իմ կիբօքերս կուրծիս սակ,
Հոն կը մըլխայ սիրքս հիւանդ ու տառամ,
Ուր պիտ' վառին սիրոյդ բոցերն անապակ:

Մ Փ Ո Փ Ա Ն Ք

Քեզի՛ կուրծիւս, սի՛րսս ալ, հոգի՛ս ալ փեղի,
Զֆնադազե՛դ Բամելիսս,
Լոյծ աջերես վշտերուս ցօղն քող հոսի՛
Թերթերուդ մօտ ձիւնամաս...:

Այստեղուս սակ, կուրծիս վրայ հանգչի՛ քող,
Նրբին լանջիլդ սրսիս մօտ,
Տերեւներդ շրթունքներուս խոռոտիող,
Դգունն սի՛րքս հիւսանդոս:

Մութ ստուերներ քող մեզ պատեն անդնդաս,
Ուր ձիւն այտերդ եւ շոյեմ,
Դադսագողի համբուրեմ փեղ անվրեհաս
Տղու մը պէս անխոհեմ:

Եկո՛ւր, ժո՛ւռ զանի շիրմիս շուրջ փեղի հետ,
Նոճիներուն ամպին սակ,
Հետքդ մաշինք, ծիւրիւնք, հասնիւնք առ յաւեհ
Իբրեւ զոյգ մը հըրեշտակ:

Լն'ւո . . . պսրսիւնք , քափառայած , մոլորած . . .

Զիս գինովցո՛ւր ինչ բոյրով ,

Թող զգիսի՛ւմ . . . ինչ երազեմ ալիքս բաց ,

Թող մոլեգնիւմ հոգեխռով :

Իմ յոյզերն , ղրդովներն , հե՛՛ք ծաղիկ ,

Քեզ փոխանցեմ , զանոնք ա՛ն ,

Դադանի պահե՛ք քերթերուդ սակ անուշիկ

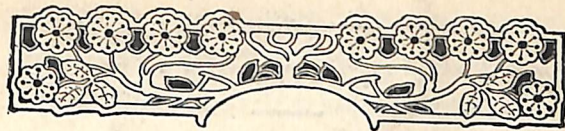
Անուշներով դարկահար :

Այլ ինչ սե՛սքեր երբոր քոռնի , Բամե՛լիսս ,

Երբ ցողերով սիրակեզ

Թրջին այտերդ եւ խորշոմի՛ս վաղահասս ,

Յայնժա՛մ դու զիս կը դիտես . . . :

ԵՐԱՐԱՂ

Ձրկերս համակ կը զրգըռուին , կը վառին ,
Քեզ սիրելու , քեզ պաշտելու տենչանքէն ,
Յշդէրս ամբողջ միմեռնջներով անլըռին ,
Զգացումս թըրթըռումները կ'երգեն ,

Յնգած մտքիս հորիզոնը ամպոտած ,
Անդրեւոյցումն է հասակեդ սիգաճեմ ,
Ու մագական դիմաստուերիդ լուսամած ,
Զոր ես հեռուէն գաղտագողի կը պաշտեմ :

Եւ անձկութեամբ միշտ կը խորհիմ տակաւին
Փայփայել քեզ թեւերուս մէջ մեղմօրօր ,
Լուռ հեշտանքի մէջ հըպիլ քեզ հոգեւին ,
Ու մոլեգնիլ կուրծքիդ վըրայ սիրածօր :

Այլ անարկէդ խոժու , դժխեմ , ըոցեղէն ,
Կը շանթըռիմ , կը դողդըղամ անձկագին ,
Անոր հուրէ լեզուները զիս կ'այրեն ,
Եւ . . . կը վախնա՛մ երեւալու քու աչքին . . . :

ԴԱՌՆ է եղեր վերջաբանը մեր սերին՝

Լեզվի պէս, արցունքի պէս դառն՝ շա՛տ դառն,
Եւ չեմ գիտեր թէ արդ ինչո՞ւ սեւեռին
Աչքերս դէպի անէութիւն, անդաստան:

Ես կը պօգամ. . . ո՛հ, կը գանի՛մ քենէ ալ,
Բայց ինչո՞ւ զիս կ'ուզես յաճախ համբուրել,
Ինչո՞ւ կ'ուզես թեւերուս մէջ գինոգնալ,
Եւ, ո՛հ, ինչո՞ւ շոյել մաղերս բէլ ու մէլ:

Ձե՛ս գիտեր թէ քեզի մոռնալ կ'ուզեմ ես,
Դեռ չի՞ բաւեր որքա՛ն որ զիս հատցուցիր,
Ալ չե՛մ ուզեր լիտի աղջիկ քեզի պէս,
Ձէ՛, չե՛մ ուզեր, հոգիս ըրեր ցան ու ցիր:

Պիտե՛ս առաջ, երբոր գայի քեզի մօտ,
Եւ ուզէի սիրել, շոյել գգուել քեզ,
Դուն ալ յաճախ կը փախչէի՛ր, անամո՛թ,
Հիմա ինչո՞ւ գգուել, սիրել դու կ'ուզես:

Հիմա, ո՛վ կոյս ե ո՛վ աղջիկ սիրավառ,
Քանի՛ հեռու փախչիմ քենէ ու գողամ,
Այնքան ալ դուն կը մօտենաս ինձ իսպառ,
Ու գրգիռով կ'ուզես շոյել քաղցրահամ:

Բայց գիտցիր թէ պիտի մոռնամ ես ըզքեզ,
Պիտի մոռնա՛մ, անցորդին պէս անարտունջ,
Սակա՛յն . . . քուկին ծուղակիդ մէջ սեւադէս,
Յանցուա՛ծ եմ. . . ես տկամայ, լուռ ու մունջ:

ԼՈՐԻՆ ՏԱՌԱՊԱՆԵՐ

Երբ ես երեւոյթ մ'առնեմ՝ արտաքին
Ձուարթութեան, ու փակեմ իմ վիշտեր
Հէք կուրծքիս տակը ցաւերս դառնազին,
Ուրախ կը կարծես զիս դուն անտարբեր:

Իրաւունք ունիս, դուն որ ուրախ ես՝
Քեզի պէս զիս ալ կը կարծես զուարթ,
Անփոյթ ու հանդաւր՝ դէմքէս կը դառես,
Ու ներքինս երբէք չե՛ս շօշափեր արդ:

Ես քեզ զայս կ'ըսեմ ու պաղասագին
Կ'արտասուեմ, սակայն, ո՛հ, քեզի չազդեր,
Ո՛վ անզրթութեան դու անխիղճ բազին
Մտով կրանիծ, դժնէ, անտարբեր:

Ուրեմն պէտք է որ հիմա լռեմ,
Ու պահեմ վիշտերս ուռած կուրծքիս տակ,
Մինչեւ քայքայուիմ, մինչեւ իջնեմ վեմ,
Մինչեւ լեցնեմ շիրիմն իմ անյագ:

Բայց տառապանքս այս քանաստեղծական
Ե՛ս միայն կ'զգամ, մէյ մ'ալ Անիկա
Որ զիս ըստեղծեց՝ շունչով մոգական,
Աչքերն խփելով՝ միմիայն Ա՛ն կ'զգայ:

ՍՈՒՍԱԿԻՆ պէս սիրահալ,
Պահ մը կ'երգեմ լուռ ու մունջ,
Եւ կը գողամ մերթ պահ մ'ալ
Փոթորիկի պէս սաստիաշունչ:

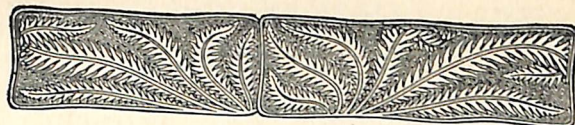
Եւ պահ մըն ալ բարկ հոգւով
Ու անսահման նեղութեամբ
Մօտենալով քուկին քով՝
Մերթ կը պոռամ ձայնով բամբ:

Եւ երբեմն ալ յուզուած ես,
Անձայն ու լուռ կը խոխով,
Տխրութիւնով հոգեկէզ՝
Կը բարկանամ շատ անգամ...

Սակայն դարձեալ հեզ ու հանդարտ կամքով,
Եւ առանց ինծի դէմ դըժգոհալու
Կը տանիս լըռին լուծն այս հոգեխռով,
Հաւատարմօրէն յաւէ՛տ ինծի դու:

Ո՛ր հ, նորէն սակայն շատ անգամ անվիշտ
Կը պոռամ, քեզի կը հանդիմանեմ,
Դո՛ւն՝ որ աղօթքի արժանի ես միշտ,
Դո՛ւ, ո՛վ պաշտելի, ո՛վ Մերին Տան վեմ:

Բայց, աւա՛ղ, երբէք չենք ըներ մենք հոգ,
Կնոջ տառապանք այս վեհ, թանկագին,
Անձնատուր կ'ընենք մեր կիրքերուն լոկ
Անոնց սուրբ ու կոյս մարմինն ու հոգին...

Սա սոխակին, սա բը՛բուլին,
Կը մարմըրին ձայները վաղ,
Սիրտն ու կուրծքը, ո՛հ, կը հալին,
Դայլայլիկով մը կարճ, աւա՛ղ...

Վարդին սէրը կ'երգէ տըխուր,
Կոկորդալիւր կը գեղգեղէ
Հէք պուէտը հոգեսարսուռ,
Կը վառի կուրծքն ալ բիւրեղէ:

Կը մղեգնի մեղի Նըման՝
Անդգային դէմը կեցած,
Վարդին, կըն՛ջ, զերդ խընկաման,
Ուր կը մըխայ հոգին, ... Աստուած...

Ու պուէտին պէս կը վառի,
Սոխակին սիրտն ալ բոցի մէջ,
Ո՛հ միշտ կ'ողբայ հոգին սյրի,
Որ լեցած է վիշտով անվերջ:

... **Բ**անաստեղծին հէք սիրտն է խոց
Ու թոքերը, կուրծքը հիւանդ.
Խըմած ջուրը՝ լեղի ու բոց,
Կերած հացը՝ սէր մը աւանդ:

Գոռ դողանքը կոճ զանգակին պըղինձէ,
Երբին մէջ անդուլ, անլուռ կը բնդայ,
Մեկամաղձոս հոգիս ամբողջ կը ցնցէ՝
Անոր լալիւնն ու ողբերը անխընայ:

• • • Լայն խագերը խորհրդաւոր զանգակին,
Բանասեղծին մուր մօփին մէջ մի մըճուճ
Կը ցանցընէ, կը խռովէ իր հոգին,
Ղօղանջն անոր սեւասարած, մահագոյժ . . . :

Սեւ սեւ մարդիկ ահա կուգան իր աչփին,
Որոնք կուլան դառնակսկիծ ցաւերով,
Ան փրղըճկած հոն մեկուսի դառնագին
Կը հեծեծէ, կը հառաչէ հոգերով . . . :

Մ'անապարեւ, ինձի համա՛ր ալ կ'երգես,
Դու մահերզը, գոռ ու գոչը սարսուղին,
Ես կը գրկեմ գերեզմանը սեւագէտ,
Լոկ ա՛յն ասեմ արա՛գ հնչէ եւ ուժղի՛ն . . . :

Մ ինակորեան պա՛հն է հիմա՛ շեշեայն . . .
Տխրուրիւն մը, փղճկու՛մ մը կայ հոգւոյս մէջ,
Շա՛ս դժուար է մեր բաժանումն, ուր անձայն՝
Հոգիս կուշայ, ալիքս ալ քա՛ց են անվերջ:

Հանձնն անդարձ, անհուն սերը կ'երազեմ,
Զոր ունեցանք պահ մը՝ երբոր իրարու
Թոյլ խօսքով մը կապուած էին. ի՛նչ վըսեմ
Վայրկեաններ կան, որք կը քըռին յոյժ հեռու:

Այն Աստուծ իմ, ինչ վառ ալիք, ի՛նչ յոխեք,
Եւ, ո՛հ, արդեօք կը մոռցուի՞ն անոնք շուտ,
Գոցցես յոյս մը, կայծ մը համակ քորքոխ
Զոյգ մը քաւիշ յոխեւուն օսկ սեւ ու մութ:

Անո՛յշ նայուածք ու ակնարկ մը մոգական,
Բայց ի՛նչ մազեր, քեհե՛զ, կայծա՛կ ու ալի՛ք
Ուր մութին մէջ ծովու մը պէս մոլեկան,
Կը գրգռուէր, կ'ըլլար ձեռքիս խաղալիք:

Զիւն, կաթնաքոյր այսերուն պէս՝ շղարշով
 Թեքիւտեան կը ծածկեր մերք իր քեւեր,
 Ի՛նչ հաճոյք էր եւ ի՛նչ վայելք հոգեքով,
 Ի՛նչ բոյր ու բոյր, արեւը լիում, ի՛նչ բեւեռ:

Միքե կրնա՞մ մոռնալ քեզի, ո՛վ աղջիկ,
 Քեզ չերագե՛ր... ու խաթկանքներ չունենա՛լ,
 Բայց արդ սուգ մը ունիմ բռնած զերդ ջղջիկ,
 Շրթներեդ զո՛ւրկ, վարդ այսերեդ զո՛ւրկ եմ աչ:

Քիսեմ սակայն, դուն կը մոռնաս ինծի շուտ
 Ո՛հ, կը մոռնա՛ս, որովհետեւ աղուո՛ւր ես,
 Կը նախանձի՛մ... նըսած ալիւս արցունքո՞ս,
 Վայելոյի պարծա՛նքն ունիմ սակայն քեզ:

ԿԱՐՈՏԷ

Քիշեր մըն է լո՛ւռ, լըռութիւն անծայր,
 Վայրկեաններն դանդաղ են՝ քայլամուր
 Կրիայի մը պէս ժամեր կան տըկար
 Ատ զիշերուն մէջ ծովու մը պէս խոր:

...Աղօտ նըշոյլ մը կը մարի տակաւ,
 Շունչը զեփուռին անուշ, քնաբեր՝
 Կը սահի մեղմիկ տերեւներէն ծաւ,
 Հեռուէն կ'երեւին ծովերու ափեր:

Անոյշ սիւքին հետ՝ լո՛ւռ, դանդաղօրէն
 Աղու, ներդաշնակ ձայնը չուծակին
 Զգացում ու բոյր ինծի կը բերեն,
 Պահ մը հըմայբոտ կը թովեն հոգին:

Լապտեր մը շողէ ու դիմանուման՝
 Երկինքին խորը կը տքնի մինչ այգ,
 Եւ լուսաժըպիտ կը ժմտի համայն]
 Բանաստեղծներուն երագո՛ղ, անյա՛գ... Ե՛

Բայց յանկարծ կ'ուռի լանջքըս հրայրքոս՝
 Նժդեհումեան ցուրտ շունչովը լեցուած .
 Չունիմ անուշիկ մայրըս սիրտիս մօտ ,
 Հեռո՛ւ եմ անկէ , հեռո՛ւ , ո՛վ Աստուած :

Լո՛ւռ զիշեր մըն է , անհատնո՛ւմ , անծա՛յր ,
 Վայրկեաններն դանդաղ են՝ քայլամուր
 Կրիայի մը պէս ժամեր կան տըկար՝
 Միտքի մը պէս խո՛նջ , սիրտի մը պէս խո՛ր և

Ա Ղ Օ Փ Բ Ը

Ահաւր մարած էր իր բոցն յեփն ,
 Թոյլ զովուքիւն մը զիւրեւումն կ'իջներ
 Ու հիւր ամպերն ալ լեռներուն եփն ,
 Կը եիւսէին մերթ վարդէ դղեակներ :

Միւէզգիւնն դեռ նոր իր մելամաղձոս
 Ջայնովն հոգեբուդիս՝ բաձրէն առ Աստուած
 Կ'աղօթէր անոյց իր երգը բախժոս ,
 Յնցելով հոգիս յուզուած , խըռոված :

Ցնցոսիներուն մէջը ոսկրացած՝
 Նիւսա , ալառաւուկ մաւած մի եւէկ կիւն
 Դուռէ դուռ մօտաւ՝ լըռիկ , ձայնով ցած ,
 Վըսեմ աղօթք մը կը մնջէր հոգին :

Դողդոջ ֆայլերով կախած իր գըլուխ ,
 Վախով ամօրով , ու ֆուրսելով
 Դուռներն կը զարներ , ձայնով մ'հոգեբուդիս
 Ու միւս կ'աղօթէր ջերմ ու հոգեբով :

Որքան դողդոջուն էր իր ձայնն ու շունչ ,
Որքան հոգեկէզ իր ծեփն արտափն ,
Հակառակն անոնց՝ որոնք լուռ ու մունջ
Յարդերուն թակէն ջուրը կը թանին :

Բայց , աւա՛ղ , շահերն , ա՛հ , չէին գրար ,
Ու կը գոցէին դուռն իրեն դիմաց ,
Գարձեալ հաւասար , ամէնուն համար ,
Աղօթք մը կ'ըսէր նա դէպի Աստուած :

Միւլեզգիներն դեռ նոր կ'աւարտէր իր երգ ,
Եւ յետին շունչներն կը մարէին նոր
Վըսեմ աղօթքին ծովին վերայ մերկ ,
Մինչ՝ դեռ կ'աղօթէ՛ր պառաւն իր յորդոր :

Տակաւ սեւ ֆողը կ'իջներ գիշերուան ,
Ու լըռութիւն մը սոսկալի ահեղ ,
Կ'ըզգեցնուր աշխարհն՝ յաւիտենական ,
Այն՝ տառապանքն էր կեանքին ծայրահեղ :

Մինչ հեռացած էր հէ՛ք կիներ իմ աչքէն ,
Մինչ անոր ձայնը մարա՛ծ է հեռուն ,
Մինչ գիշերն անցած՝ լուսա՛ծ էր արդէն ,
... Զայն մը կ'աղօթէ՛ր սրտիս մէջ քառուն :

ՓՈՓՈԽՈՒՄՆԵՐՍ

Պահ մը վառ կիրքով , պահ մ'ալ բորբոքած ,
Երբեմն ալ անեղ բարկութեամբ լեցուն ,
Պահ մը ծովու պէս պահ մ'ալ ամպամած ,
Երկինքին նըման հանեցի մունչիւն :

Երբեմն նըրողած , լըռած , յուսահատ ,
Երբեմն ալ վրէժի յոյսի նշոյլով՝
Երգեցի սրտիս յոյզերն ու խրոռով ,
Զարկի ջախջախուած քնս ըն անվրհաս :

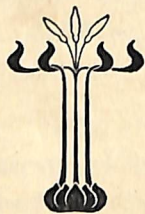
Երբեմն ծանծրացած շարունակախոն
Ու ճափակ կեանքէս երիտասարդի ,
Ո՛հ , զանգատեցայ հանդէպ այն կնկան
Որ անմեղ կոյս մ'էր , արա՛ւրք ճմարդի :

Երբեմն ալ յաճախ ես երազեցի
Կոյսեր՝ կապկօրէն ու մէկ ակնարկով ,
Կոյսեր որոնք միշտ կ'զղխին մեզի ,
Առանց մասշեղու սակայն անոնց քով :

Մ ոլեկան կիրքեր՝ որոնք հովի պէս
 Կը թըռչին կ'երթան , յաճախ կ'անհետնին ,
 Սեւ յիշատակներ ծրգելով լոկ մեզ՝
 Որք կ'անէանան եզերքը մոռնին :

Աւրդ բոլորովին փոխուած եմ՝ անդորր ,
 Մարեցան սրտիս կայծերն հոգեծով ,
 Ու ներսիս Մուսան մեռա՛ւ ալ այսօր՝
 Ամուսնութեան վեհ շիրիմն իջնելով :

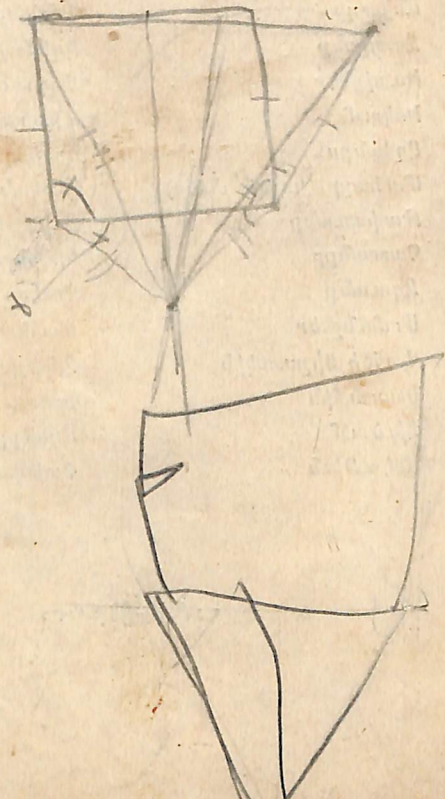
Հիմա մի հասայ իմ ըղձանքներու ,
 Այ ոչինչ ունիմ երազելու ես ,
 Ու հիմա առած ապրուսքս իմ ուս՝
 Տանս երջանկութիւնն կը խորհիմ այլեւս :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Զօն	Հիւանդի ներշնչումներ
Մուսք	Տգեղը
Ընթերցող	Զգացումներս
Մոլորանք	Տքնաժամը
Հոգի՛ն . . .	Գինովութիւն
Անէ՛ծքդ	Աչքերը
Անցորդը	Պժգանք
Զմայլանք	Խղճմտանք
Խռովքներ՝	Դրգուում
Խոկում	Սփոփանք
Ըղձանքս	Երկիւղ
Մահազդ (Կոյսին մահը)	Աղջկան սէր
Թափառանք	Լռին տառապանք
Պատրանքը	Կիրքերս
Զգուանք	Պուէ՛քը
Մոմունջներ	Մահերգ
Վահէ՛ի Յիշատակին	Ըմբողխնում
Օտարուհին	Կարօքը
Հիւժում	Աղօթքը
Անէ՛ութիւն	Փոփոխութիւններս

ՄԲ Հայագիտական գրադարան

MAL034782

